

MARTINA BAŠIĆ

Zavod za lingvistička istraživanja

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Ante Kovačića 5, HR-10000 Zagreb

mkovacev@hazu.hr

INOVACIJE I UJEDNAČAVANJA U NEKIM MNOŽINSKIM OBLICIMA IMENICA U CRIKVENIČKOME GOVORU

U radu se prikazuju inovacije i ujednačavanja u množinskim oblicima genitiva, dativa, lokativa i instrumentala imenica u crikveniškome govoru. Obrada je snimaka izvornih govornika jedne crikveniške društvene mreže pokazala kako su stari čakavski nastavci u dativu množine *-ōn*, *-ēn* i instrumentalu množine imenica muškoga i srednjega roda *-i* jezične karakteristike koje polako nestaju. Stari se nastavci skoro sustavno zamjenjuju s instrumentalnim nastavkom za imenice ženskoga roda *-ami*. Uz stare su relacijske morfeme zabilježeni i standardnojezični nastavak *-a* u genitivu te standardnojezični sinkretizirani nastavci *-ima* (za muški i srednji rod) i *-ama* (za ženski rod) u dativu, lokativu i instrumentalu množine.

1. Uvod

Jezične su činjenice koje se odnose na fonološki, morfonološki i morfološki sustav crikveniškoga govora istraživane 1984. godine, a rezultati su istraživanja objavljeni u Lukežić 1996. i Vranić 2005. Jedna je od karakteristika crikveniškoga govora 1984. godine bila “zadržavanje neizmijenjene morfologije i odsutnost inovacija u množinskim padežima imeničkih riječi” (Lukežić 1996: 160).

Suvremeni je status crikveniškoga govora opisan u doktorskome radu *Kvantitativna sociolingvistička analiza crikveniškoga govora* (Bašić 2012) koji je utemeljen na Labovljevu pristupu proučavanju jezičnih promjena i varijabilnosti u jeziku u okviru varijacijske/kvantitativne sociolingvistike. Cilj je rada bio sustavna analiza varijacija odabranih jezičnih varijabli¹ crikveniškoga

¹ Jezična je varijabla “točka jezične uporabe u kojoj postoji nekoliko mogućih suprotstav-

govora i utvrditi postotak očuvanosti starih čakavskih oblika. Jezične varijable koje su se statistički analizirale jezične su karakteristike crikveničkoga govora koje su se na terenskim istraživanjima javljale s dvostrukim realizacijama ili se podatci o njima u dijalektološkoj literaturi o crikveničkome govoru nisu slagali s opažanjima na terenu², te one jezične karakteristike kod kojih je bilo potrebno zabilježiti njihovo trenutačno stanje zbog njihove promjene ili nestanka u nekome drugom čakavskom govoru³. Kao morfološke alteritetne varijable izabrani su genitivni, dativni, lokativni i instrumentalni množinski oblici imenica svih triju rodova. Karakteristika je upravo tih padeža u svih čakavskih govora uvođenje novih morfoloških oblika ili ujednačavanje oblika s oblicima iz sustava, na što su ukazali mnogi (Finka 1979, Kapović 2004, Vranić 2005, Lisac 2009). Istraživanje se provelo na snimkama u trajanju od jednoga sata spontanoga, neformalnoga govora (vernakulara) dvadesetdvoje ispitanika različitih dobnih skupina jedne crikveničke društvene mreže⁴ 2010. godine.

Glavni je cilj ovoga rada prikazati inovacije u množinskim oblicima genitiva, dativa, lokativa i instrumentala imenica svih triju rodova u crikveničkome govoru. Inovacije se neće dovoditi u vezu s izvanjezičnim faktorima (npr. dob, spol, obrazovanje itd.). Statistički će se pokazati vrijednosti svih varijanti koje se javljaju. U tu svrhu, bit će popisane sve realizacije imenica u četiri promatrana padeža iz navedenih analiziranih snimaka.⁵ Na kraju će se rada dobiveni rezultati sociolingvističkoga vernakularnog istraživanja usporediti s prijašnjim autoričnim dijalektološkim usmjerenim istraživanjem sklonidbenih oblika malog broja imenica na manjem broju ispitanika.⁶

ljenih oblika unutar jezične zajednice, koji se uvelike razlikuju po čestoci uporabe” (Trask 2005: 381), dok je varijanta specifična vrijednost određene varijable.

² Npr. varijable **daj* > /j/, skupina /jdl/, *m* > *n*, *va*.

³ Npr. varijable fonem /t/, kondicional, dočetano -l, ča.

⁴ Koncept je društvene mreže vezan za odnos koji pojedinac ima ili stvara prema raznim pojedincima i skupinama za koje je on vezan ili kojima prirodno pripada (Milroy 1987: 12–21). Mrežna se varijacijska istraživanja provode unutar određene, postojeće grupe, a ne u jezičnoj zajednici u cjelini. Glavno je obilježje mrežnoga pristupa prikupljanju podataka (eng. *network sampling*) pridobivanje novih ispitanika uz pomoć postojećih ispitanika. Tehnika se prikupljanja zove “prijatelj prijatelja” (eng. *a friend of a friend*).

⁵ U doktorskome radu *Kvantitativna sociolingvistička analiza crikveničkoga idioma* (Bašić 2012) primjeri su popisani po ispitanicima što je pokazalo da nema velike razlike u uporabi novoga ili staroga nastavka po dobi ili obrazovanju (npr. svi primjeri sa standardnojezičnim nastavkom ne potječu od samo jednoga ispitanika).

⁶ Osam je ispitanika, od kojih su neki sudjelovali i u sociolingvističkom istraživanju, ispitivano 2009. godine.

2. O kvantitativnome pristupu proučavanja varijabilnosti u jeziku

Sve inovacije pretpostavljaju promjene postojećih stanja. Jezične se promjene u organskim idiomima ne događaju “preko noći”. Jezičnoj promjeni prethodi razmjerno dugo supostojanje staroga i novoga, inovativnog oblika. Hoće li se jezična promjena promatranih varijabli na kraju i dogoditi, ne može se znati. Naime, ne utječu svaka varijabilnost i heterogenost na promjenu, ali svaka promjena uključuje varijabilnost i heterogenost.⁷ Jezične su promjene stalni procesi koji ne moraju rezultirati konvergencijom prema krajnjem jezičnome sustavu već se jezične promjene mogu konstantno odvijati u postojećem sustavu.

Statističkim se prikazom bilježi točan postotak pojavljivanja varijabilnih jezičnih obilježja u svrhu praćenja njihova daljnjeg razvoja.⁸ Varijante izabranih varijabli mogu u statističkoj obradbi prikazati različite stupnjeve/razine jezične promjene. Po uzoru na Labova (2001: 186–187), jezične će promjene biti podijeljene na završene (eng. *completed changes*), skoro završene (eng. *almost completed changes*), jezične promjene srednjega statusa (eng. *mid-range changes*), nove promjene (eng. *new and vigorous changes*) i početne promjene (eng. *incipient changes*), što veže uz sebe peterodijelnu podjelu statističkih podataka/postotaka. U Tablici 1 prikazane su razine jezičnih promjena vezane za raspon pripadajućih statističkih postotaka.

⁷ Eng. *Not all variability and heterogeneity in language structure involves change; but all change involves variability and heterogeneity* (Weinreich i dr. 1968: 53).

⁸ Danas se varijacije javljaju u svim jezičnim razinama nekad homogenih jezičnih sustava. Autorica ovoga rada smatra, da bi se dao potpuni jezični opis nekoga organskoga idioma, potrebno je iskoristiti sve do sada istražene i isprobane metode sociolingvističkih istraživanja. “Tradicionalno” dijalektološko istraživanje često je zanemarivalo nerazlikovne činjenice, odnosno varijacije razlikovnih činjenica, koje su smetale pri opisima “autentičnih”, “arhaičnih”, “neiskvarenih” organskih govora. I tradicionalnim metodama prikupljanja građe dijalektolozi su na terenu pronalazili različite forme jezičnoga izražavanja, čak i kod najstarijih ispitanika ispitivanoga područja, no te im varijacije nisu bile primarni cilj opisivanja jer su se orijentirali na strukturalistički pristup opisu mjesnoga govora kao homogenoga sustava. Varijacijska metoda istraživanja može upotpuniti dijalektološke informacije te pratiti tijek promjena upravo razlikovnih činjenica. Statistički pristup podacima omogućava laku provjerljivost podataka, ali zahtijeva i formalno poznavanje glavnih statističkih postupaka i oprez prilikom interpretacije dobivenih rezultata. Deskriptivna se statistika, koja se upotrebljava u ovome radu, bavi samo uzorkom. Za dijalektologa sasvim dovoljno jer nam taj način analize podataka pomaže opisati, prikazati i sažeti jezične podatke na smislen način kako bi, naprimjer, možda uočili kakav uzorak po kojem se oni upotrebljavaju. Ipak, deskriptivna statistika ne dopušta nam da donosimo zaključke izvan okvira podataka koje smo analizirali i da na temelju njih generaliziramo. Ukoliko se želi procijeniti predstavlja li ovaj uzorak i širu populaciju, trebali bi posegnuti za testovima koje nam nudi inferencijalna ili induktivna statistika u kojoj se na osnovi rezultata iz uzorka donose zaključci o cjelini.

Tablica 1: Razine jezičnih promjena vezane za raspon pripadajućih statističkih postotaka

Razine jezičnih promjena	Raspon postotaka
završene jezične promjene	0 % – 20 %
skoro završene jezične promjene	21 % – 40 %
jezične promjene srednjega statusa	41 % – 60 %
nove jezične promjene	61 % – 80 %
početne jezične promjene	81 % – 100 %

Kvantitativna se analiza temelji na određivanju preciznoga postotka pojavljivanja izabrane varijable. Za razliku od statističkih analiza u prirodnim znanostima u kojima su razlike u vrijednosti varijabli između pojedinih jedinica više ili manje slučajne, razlike u vrijednostima varijabli među pojedinim jedinicama u društvenim znanostima veće su jer nema ponavljanja kontrolnoga pokusa. Naime, u prirodnim se znanostima promjenjive varijante mogu ponavljati velik broj puta pa će se slučajne razlike po *zakonu velikih brojeva*⁹ u prosjeku izjednačiti, odnosno pokazati izvjesnu pravilnost. *Zakon velikih brojeva* u vezi je s *teorijom malih uzoraka*¹⁰ koja kaže da su statističke vrijednosti dobivene iz malih uzoraka nestabilnije od vrijednosti do kojih se dođe na temelju velikih uzoraka. Zbog toga je pogreška koja se dobiva vrijednostima temeljenim na malim uzorcima tim veća što je uzorak manji i obrnuto, pogreške su kod izračunavanja statističke vrijednosti manje što je uzorak veći.

Uzimajući u obzir prirodu statističkih analiza i prirodu govora kao pojedinačnoga, neponovljivoga čina kojom uvijek upravlja pojedinac, vidljivo je kako se statistička analiza treba uzimati s oprezom u donošenju zaključaka o jezičnim promjenama. Naime, neke jezične varijable nisu frekventne kao jezična karakteristika, neke će pak ovisno o uporabi kod ispitanika biti visoko frekventne, dok ih drugi ispitanik neće upotrijebiti niti u jednome slučaju. U snimkama je neusmjerenoga ispitivanja nemoguće pretpostaviti hoće li se određena varijabla pojaviti u govoru ispitanika ili neće. Statistička značajnost ili pouzdanost, koja zbog navedenih problema može biti vrlo mala, ipak vrijedi samo za uzorak, a ne i za praktičnu značajnost provedenoga istraživanja. Naime, na statističku analizu moraju se primijeniti unutarnji zakoni struke u kojoj se ona primjenjuje. Statistička analiza nam može biti relevantni pokazatelj koje jezične karakteristike treba usmjereno istražiti, pogotovo ako su čak

⁹ Zakon velikih brojeva skup je teorema koji se odnosi na granične vrijednosti niza slučajnih varijabli.

¹⁰ Teorija malih uzoraka je matematičko-statistička teorija o malim uzorcima i pravila vezanih uz standardne statističke postupke kada se koriste mali uzorci.

i u malo zabilježenih slučajeva pokazale neku neočekivanu promjenu. Zato je važno svaku od analiziranih varijabli dodatno opisati kvalitativno.

U ovome će se radu starim čakavskim oblicima smatrati oni množinski nastavci koji su opisani u dijalektološkoj literaturi o crikveničkome govoru (Tablica 2) (Lukežić 1996, Vranić 2005), a novim, inovativnim oblicima sve ono što odstupa od toga opisa.

Tablica 2: Stari čakavski množinski nastavci u crikveničkome govoru

	m. r.	s. r.	ž. r.
G mn.	-i, -ø	-ø	-ø
D mn.	-ōn/-ēn	-ōn/-ēn	-ān
L mn.	-ēh	-ēh	-ah
I mn.	-i	-i	-ami

3. Varijabla *G mn.*

“Relacijski se morfem G pl. imenica m. i s. r. svojim oblikom, kao u ostalom i G pl. ž. r., u dijalektološkoj literaturi promatra kao indikator konzervativnosti / revolucionarnosti morfološkoga sustava pojedinoga organskoga govora” (Vranić 2005: 361). Crikvenički je idiom S. Vranić opisala zajedno s ekavskim govorima u kojima se ostvaruju dva relacijska morfema u G mn. muškoga roda, stariji relacijski morfem -ø i inovativni nastavak -i, s prevagom novijega nastavka. Za srednji i ženski rod ne navodi inovativne nastavke, što podrazumijeva samo stariji relacijski morfem -ø u G mn. ta dva roda. Inovativne nastavke u ženskome i srednjemu rodu ne spominje ni Lukežić (1996).

3.1. Imenice muškoga roda

U analiziranim su snimkama crikveničkoga govora zabilježeni sljedeći nastavci za G mn. imenica muškoga roda:

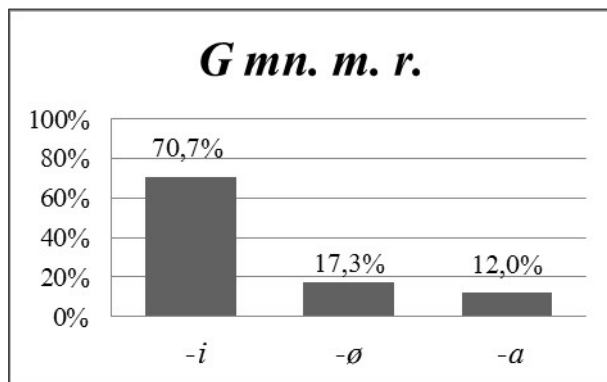
- -i > *Āntiti* prez.¹¹, *ārti* (4)¹², *Bènit*i top. (3), *Bribĩrci* etn., *bròdi* (7), *Càri* prez., *centimètri*, *Cigàni* etn., *Crkvèničani* etn. (3), *čàji* (2), *dàni* (17), *dñnari*, *dokumènati*, *dokumènti*, *èuri* (2), *fĩlteri*, *frižidèri*, *gòlci*, *gòsti*, *gràdi* (2), *Grižanci* etn., *hotèli*, *idijòti*, *Ivāncĩti* prez. (2), *jèziki*, *kamĩčĩti*, *kamijòni*, *kilomètri* (2), *Kĩrci* etn., *klānci*, *kljũči*, *kòtari* (2), *komādi*,

¹¹ Odrednice i kratice upotrebljavane u popisu primjera: ime, etn. etnik, nad. nadimak, prez. prezime, top. toponim.

¹² U zagradama se navodi koliko je puta isti oblik riječi upotrijebljen, što je važno za kvantitativnu analizu.

kõnobarì, kõnji (2), Kõpi nad. (2), krãji (2), Matkõvitì top. (2), matrikuli, mèttri (5), minùti, mìseci, Mlèčani etn., ot'ãlì (2), orèhi, papìri, penzionèri, prÿjateljì (2), pùti (9), rìbbarì (4), ròditeljì, sîni, sòldi (6), spõrti, stãni, studènti, stùpnji, škãnji (3), Talijãni etn., tìšljari, tunolõvci, v`ati (3), Vidi top. (2), vikendãši, vlãsniki, Zõričitì top., zùbi, Žvřki nad. (2)

- *-ø > Bènìt top., dãn (20), mìsèc (4), òslìt, pùt (6), vèz*
- *-a > bròdova (2), dãna, dokumènata, intelektuãlaca, jezìka, kòrisnika, krãjeva, lìstova, mètara (2), òdmora, pãdeža, pomidõra (2), pòremet`aja, problèma, pùta, rãzloga, rãzreda, tunolõvaca, ùžbenika, zadãtaka.*

Grafički prikaz I: Učestalost uporabe nastavaka varijable *G mn. m. r.*¹³

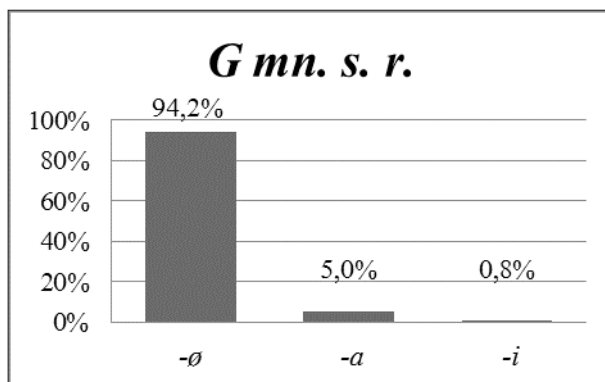
3.2. Imenice srednjega roda

Za *G mn.* imenica srednjega roda zabilježeni su nastavci:

- *-ø > jãj, lèd, lèt (104), poduzèt, sèl, Sèlãc¹⁴ top. (5), ùst*
- *-a > jãja (2), pìtanja (2), pòdručja, Sèlaca top.*
- *-i > brodogrãdilišti.*

¹³ U svim se grafičkim prikazima na prvome mjestu nalazi stari, zabilježeni čakavski nastavak, a slijede ga inovativni nastavci poredani po učestalosti.

¹⁴ Izvorno je ime mjesta *Selce* (koje se u *N* učestalo upotrebljava u tome obliku) pored Crikvenice bilo *Selca*, a do promjene imena u *Selce* došlo je početkom 20. st. Ipak, svi ispitanici sklanjaju ime *Selce* u njegovome starom, množinskom obliku.

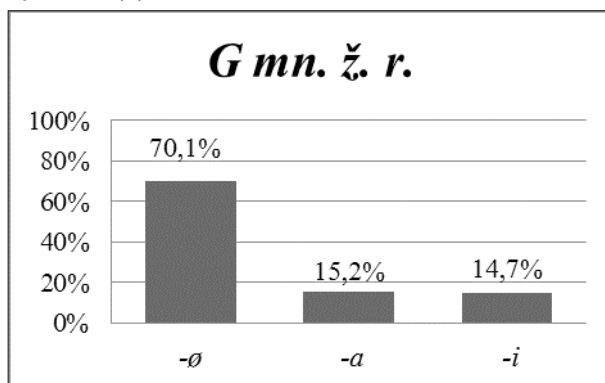

Grafički prikaz 2: Učestalost uporabe nastavaka varijable *G mn. s. r.*

3.3. Imenice ženskoga roda

Za *G mn.* imenica ženskoga roda zabilježeni su nastavci:

- *-ø* > *besēd* (4), *cūrīc*, *divōjāk*, *ēnciklopēdij*, *famīlj*, *generācij*, *gōdīn* (7), *Grīžān top.* (2), *hīljād* (4), *informācij*, *jām*, *kasēt* (5), *kīl* (11), *kōnpanij*, *kōzīc*, *kūn* (22), *kūnpanij*, *kūt* (17), *Ledenīc top.*, *lokārād* (5), *mīlj*, *minūt*, *mrēž* (2), *nesrēt*, *nōg*, *nōn*, *ōč*, *palēt*, *pōšt*, *rāzmirīc*, *rīb* (15), *sārdēlīc*, *slīv* (4), *smōkāv*, *strānīc* (2), *svītīc*, *Šupēr top.*, *tabēlīc*, *tūn*, *tvōrnīc*, *ūr* (18), *žēn*, *žlīc* (2)
- *-a* > *ānfora*, *budāla*, *famīlja*, *fotografija*, *generācija*, *gōdina* (4), *Grīžana top.*, *indīcija*, *informācija* (2), *kārata*, *knjīga* (3), *krāva* (2), *kūna* (3), *kūta*, *nāvāla*, *nōta*, *ōptīna*, *teškōta*, *tunēra* (3), *zājednica*, *žēlja*
- *-i* > *bārki*, *besēdi*, *crīkvi*, *dēki* (2), *divōjki*, *kūni*, *kūrbi*, *lokārđi*, *manēštri*, *mašīni*, *minūti* (7), *mrēži* (2), *rāsvjeti*, *rībi*, *sārdēli*, *slīki*, *slīvi*, *tunēri*, *ūri* (2), *vřsti*, *žūkvi* (2).

Grafički prikaz 3: Učestalost uporabe nastavaka varijable *G mn. ž. r.*

3.4. Analiza distribucije alternativnih nastavaka u G mn.

Uz stare su relacijske morfeme za genitiv množine, *-i*, *-ø* za m. r. i *-ø* za ž. i s. r., zabilježeni sekundarni morfemi.

Nastavak *-i* u genitivu je muškoga roda prevagnuo i javlja se u 70,7 % zabilježenih primjera. Relacijski se morfem *-ø* u genitivu množine muškoga roda još javlja samo uz nekoliko leksema, *dān*, *mš̄ēc*, *pūt*. Uz stariji se nastavak *-ø* u približno istome omjeru javlja nastavak *-a*. Vrlo često sva tri nastavka alterniraju kod istoga ispitanika, čak i u istome primjeru *dāni/dān/dāna*, *pūti/pūt/pūta*.

Statistička analiza pokazuje kako se nastavak *-ø* za G mn. srednjega roda javlja u vrlo visokome postotku, 94,2 %. Ipak, pri ovome postotku treba biti oprezan pošto se od 114 primjera čak 104 odnosi na genitiv množine imenice *lēt*, *lēt*. Uz stari se nastavak *-ø* javlja i nastavak *-a*, često kod istoga ispitanika u istome primjeru, *jāj/jāja*. Zabilježen je jedan primjer s nastavkom *-i*.

Relacijski se morfem *-ø* u genitivu ženskoga roda još javlja u visokome postotku, u 70,1 % zabilježenih primjera. U analiziranim su snimkama govora zabilježeni i nastavci *-i* i *-a* u približno istome omjeru. Nastavak *-i* u ženskome i srednjemu rodu uveden je prema istomu obliku padeža imenica muškoga roda.

Pojava se inovativnoga nastavka *-a* u sva tri roda može pripisati utjecaju standardnoga jezika.

4. Varijabla D mn.

Raniji su istraživači crikveničkoga govora (Lukežić 1996, Vranić 2005) zabilježili nastavak *-ēn* u dativu množine¹⁵ imenica muškoga i srednjega roda kojima osnova završava palatalnim suglasnikom, primjerice *ključēn*, *mūžēn*, *stārcēn* za m. r. odnosno *mōrēn*, *s̄cēn*, *vōtēn* za s. r. Nastavak *-ōn* u dativu množine¹⁶ imaju imenice muškoga i srednjega roda kojima osnova završava nepalatalnim suglasnikom, primjerice *čovikōn*, *sīnōn*, *vrāgōn* za m. r. odnosno *lētōn*, *mēstōn*, *mlīkōn* za s. r. Za dativ je množine ženskoga roda zabilježen nastavak *-ān*, primjerice *kt'ērān*, *nōgān*.

4.1. Imenice muškoga roda

U analiziranim su snimkama crikveničkoga govora zabilježeni sljedeći nastavci za D mn. imenica muškoga roda:

¹⁵ I u instrumentalu jednine.

¹⁶ I u instrumentalu jednine.

- *-ami* > *Bôdulami* etn., *dôhtorami*, *ri̇barami*
- *-i* > *Bënit'i* top.
- *-ima* > *djêlovima*, *kapitałistima*, *ljûdima* (2), *Talijânima* etn. (2), *ũtjecajima*.

4.2. Imenice srednjega roda

Za D mn. imenica srednjega roda zabilježeni su nastavci:

- *-ami* > *mëstami*
- *-ima* > *Sëlcima* top.

4.3. Imenice ženskoga roda

Za D mn. imenica ženskoga roda zabilježeni su nastavci:

- *-ami* > *kũt'ami* (2).

4.4. Analiza distribucije alternativnih nastavaka u D mn.

Zbog vrlo maloga broja primjera imenica u dativu množine nisu se računali postotci javljanja starih čakavskih oblika. Ipak, i na nekoliko primjera vidljivo je kako su stari čakavski nastavci *-õn*, *-ẽn* za m. i s. r. i *-ãn* za ž. r. nepostojani i javljaju se novi oblici. Tako je u dativu množine svih triju rodova zabilježen nastavak *-ami*, uveden ujednačavanjem prema istomu nastavku koji se javlja u I mn. ženskoga roda, i standardnojezični nastavak *-ima*.

5. Varijabla *L mn.*

Raniji su istraživači crkveničkoga govora (Lukežić 1996, Vranić 2005) zabilježili nastavak *-eh* za muški i srednji rod i *-ah* za ženski rod u lokativu množine.

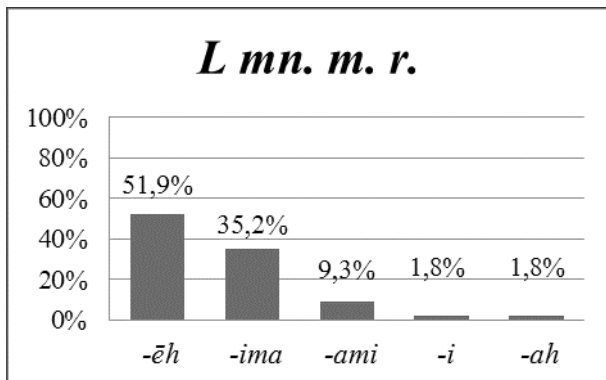
5.1. Imenice muškoga roda

U analiziranim su snimkama crkveničkoga govora zabilježeni sljedeći nastavci za L mn. imenica muškoga roda:

- *-eh* > *Bënit'eh* top. (4), *bròd'eh* (8), *gròb'eh*, *hotèl'eh*, *katàstr'eh*, *kòt'ar'eh*, *ljûd'eh*, *obič'aj'eh*, *sāj'm'eh*, *Spojama'eh* top. (2), *stòl'eh*, *Trst'eh* top. (2), *vřt'eh* (3)
- *-ima* > *akcêntima*, *besedârima*, *bùbregima*, *gràdovima*, *ĩnteresima*, *jãrbolima*, *kãmenolomima*, *kĩlovatima*, *ljûdima*, *mjesêcima* (2), *nãglascima*, *nãsljednicima*, *pojedi'ncima*, *pòslovima*, *rjêčnicima*, *Sřbima*

etn., *tunolôvcima*, *vôtnjacima*

- *-ami* > *dûtanami*, *kâblami*, *Mâlîkami* ime, *pûtami*, *tunolôvcami*
- *-i* > *Bënitî* top.
- *-ah* > *takujînah*.

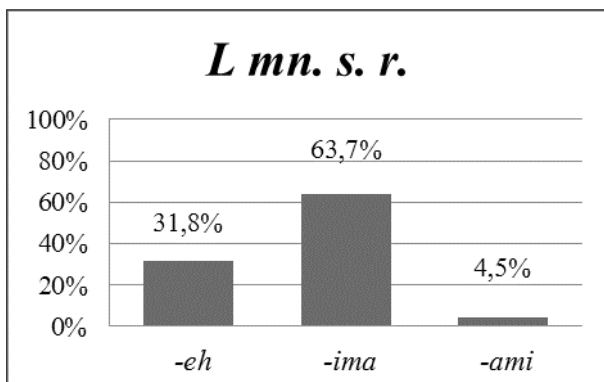

Grafički prikaz 4: Učestalost uporabe nastavaka u *L mn. m. r.*

5.2. Imenice srednjega roda

Za *L mn.* imenica srednjega roda zabilježeni su nastavci:

- *-eh* > *pôljêh*, *Sêlcêh* top. (2), *vrâtêh* (4)
- *-ima* > *crêvîma*, *istražîvanjîma* (2), *lêđîma*, *mêštîma*, *pîtanjîma*, *pôdručjîma*, *Sêlcîma* top. (2), *sêlîma*, *ûstîma*, *vrâtîma* (3)
- *-ami* > *vrâtîmi*.

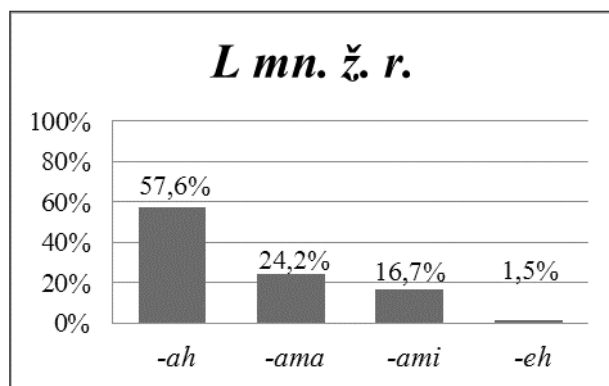

Grafički prikaz 5: Učestalost uporabe nastavaka varijable *L mn. s. r.*

5.3. Imenice ženskoga roda

Za L mn. imenica ženskoga roda zabilježeni su nastavci:

- *-ah* > *bãnjah*, *besëdah*, *čičmah*, *gãtah* (2), *Grīžah*¹⁷ top. (2), *Grīžanah* top. (2), *Gromãčinah* top. (2), *knjigah*, *kũtah* (2), *Mërikah* top. (3), *nogãh*, *novĩnah* (2), *òkolicah*, *papũčah*, *pjěsmah*, *Plòdinah* ime, *pozìcijah*, *rukãh*, *stòlicah*, *strãnah*, *škãtulah*, *tunërah* (8)
- *-ama* > *Ãndama* top., *gòdinama* (2), *Grīžanama* top. (3), *katakõnbama*, *kazëticama*, *listĩnama*, *nògicama*, *prëpirkama*, *prìredbama*, *põsljedicama*, *tëmama*, *tunërama* (2)
- *-ami* > *bãrkami*, *crīkvami*, *grëdami*, *kãrtami*, *kũtami*, *kũnpanijami*, *Plĩvicami* top., *saõnicami*, *trãpericami*, *trãvami*, *zemljãmi*
- *-ëh* > *tunërëh*.

Grafički prikaz 6: Učestalost uporabe nastavaka varijable *L mn. ž. r.*

5.4. Analiza distribucije alternativnih nastavaka u L mn.

Kod većine su ispitanika istraživane društvene mreže nastavci *-ëh* za m. i s. r., *-ah* za ž. r. za lokativ množine očuvani. Ipak, uz njih se javljaju i inovativni nastavci.

U 51,9 % se zabilježenih primjera imenica muškoga roda javlja stari čakavski nastavak *-ëh*. Pojava se inovativnoga nastavka *-ima* u primjerima imenica muškoga (i srednjega) roda u lokativu množine može pripisati utjecaju standarda. Nastavak *-ami* u primjerima imenica muškoga roda uveden je ujednačavanjem prema istomu nastavku koji se javlja u I mn. ženskoga roda. Zabilje-

¹⁷ *Grīžane* su dobile ime po stijenama iznad naselja koje se zovu *Grīže*. Vrlo često se kod Crikveničana izjednačuju ta dva imena pa se često uz *Grīžanah* čuje *Grīžah* za lokativ toponima *Grīžane*.

žen je jedan primjer s instrumentalnim nastavkom množine muškoga roda *-i* i jedan primjer imenice muškoga roda s množinskim lokativnim nastavkom *-ah* imenica ženskoga roda, *takujînah*.

Inovativni nastavak *-ima* javlja se u dvije trećine zabilježenih primjera srednjega roda u lokativu množine.

Imenice ženskoga roda u lokativu množine imaju u 57,6 % primjera stari čakavski nastavak *-ah*. Po učestalosti slijedi standardnojezični nastavak *-ama*, stari instrumentalni čakavski nastavak imenica ženskoga roda *-ami* te i jedan primjer imenice ženskoga roda s množinskim lokativnim nastavkom *-êh* imenica muškoga roda, *tunêrêh*.

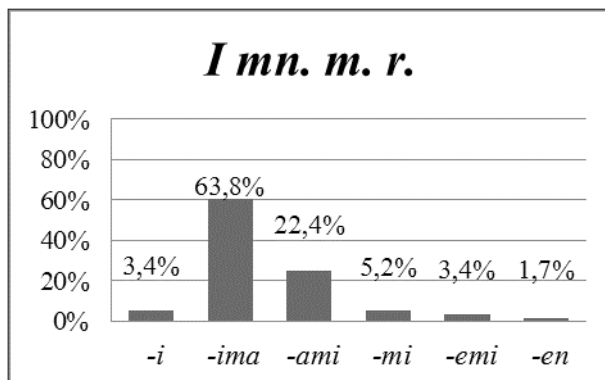
6. Varijabla *I mn.*

Raniji su istraživači crikveničkoga govora (Lukežić 1996, Vranić 2005) zabilježili u instrumentalu množine stari čakavski nastavak *-i* za imenice muškoga i srednjega roda, te *-ami* za imenice ženskoga roda.

6.1. Imenice muškoga roda

U analiziranim su snimkama crikveničkoga govora zabilježeni sljedeći nastavci za *I mn.* imenica muškoga roda:

- *-i* > *Spojamâni* top., *veslâči*, *Vûki* nad.
- *-ima* > *arhivîstima*, *bròdovima*, *Dalmatîncima* etn., *gòstima* (2), *gùcima*, *înstîtûtima*, *înzînjêrima* (2), *Kâtnit'evima* prez., *kòrisnicima*, *Ledinîčanima* etn., *lîlihîpîma*, *ljûdîma* (6), *òdnosîma*, *pôrezîma*, *rîbârima* (2), *Slovêncîma* etn., *sòldîma*, *sûsjedîma* (3), *Talijânîma* etn. (3), *Tâtârima* etn., *Tûrcîma* etn., *ûgovorîma*, *zidârîma*, *znâlcîma*, *ždrâlîma*
- *-ami* > *avijônami*, *Ēnglêzami* etn. (2), *felârami*, *gòstami* (2), *kamîčit'ami*, *kamijônami*, *konòpami*, *ljûdami*, *orêhami*, *rîbarami*, *sòldami*
- *-mi* > *ljûdmi* (3)
- *-emi* > *ljûdemi* (2)
- *-ên* > *ljûdên*.

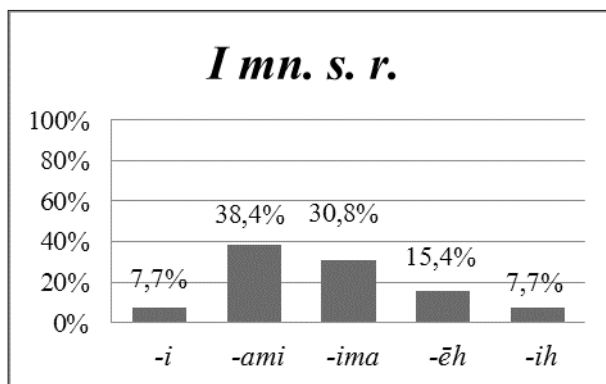

Grafički prikaz 7: Učestalost uporabe nastavaka varijable *I mn. m. r.*

6.2. Imenice srednjega roda

Za *I mn.* imenica srednjega roda zabilježeni su nastavci:

- *-i* > *vrāti*
- *-ami* > *decāmi*, *lētami* (2), *rīžami*, *slōvami*, *vrātami*
- *-ima* > *kōlima*, *vjēstima*, *vrātima*
- *-ēh* > *vrātēh* (2)
- *-ih* > *vrātih*.

Grafički prikaz 8: Učestalost uporabe nastavaka varijable *I mn. s. r.*

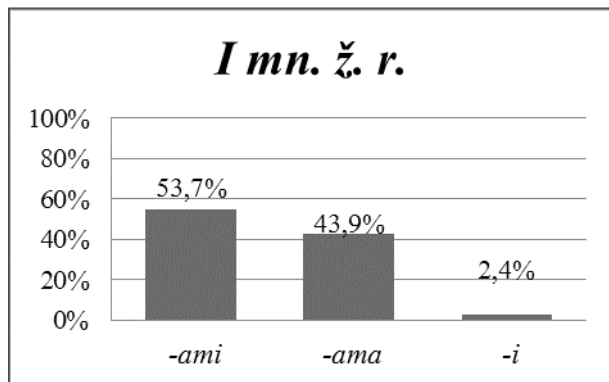
6.3. Imenice ženskoga roda

Za *I mn.* imenica ženskoga roda zabilježeni su nastavci:

- *-ami* > *bārkami* (3), *Bribīrkami* etn., *gōdinami* (2), *Grīškinjami* etn., *knjīgami* (2), *mrēžami* (2), *prijatēljicami*, *pūškami*, *ribarīcami*, *rukāmi*,

susèdami (3), *šàkami*, *špàrogami*, *vòltami*, *zemljàmi*

- *-ama* > *generàcijama*, *gòdinama* (4), *iskricama*, *knjìgama* (3), *kùtama*, *làdvama*, *novìnama* (2), *rùkama* (2), *strànkama*, *tàksama*, *žičicama*
- *-i* > *lokàrdi*.

Grafički prikaz 9: Učestalost uporabe nastavaka varijable *I mn. ž. r.*

6.4. Analiza distribucije alternativnih nastavaka u *I mn.*

U instrumentalu je množine za vrlo mali broj imenica muškoga roda upotrijebljen stari čakavski nastavak *-i*. Standardnojezični se nastavak *-ima* javlja u 60,7 % slučajeva. Po učestalosti slijedi standardnojezični nastavak *-ami*, uveden prema množinskomu instrumentalnom obliku imenica ženskoga roda. Uz imenicu *ljūdi* u instrumentalu množine javljaju se i nastavci *-mi*, *-emi* i *-ēn*, potonji prema dativnomu nastavku množine za muški i srednji rod.

U instrumentalu je množine imenica srednjega roda vidljivo kako se u 38,4 % primjera javlja instrumentalni stari čakavski nastavak imenica ženskoga roda *-ami*. Po učestalosti slijedi standardnojezični nastavak *-ima*, lokativni stari množinski nastavak imenica muškoga i srednjega roda *-ēh* i nastavak *-ih* vjerojatno preuzet iz okolnih vinodolskih govora ikavsko-ekavskoga refleksa jata.

Imenice ženskoga roda u instrumentalu množine imaju u 54,8 % primjera stari čakavski nastavak *-ami*. Po učestalosti slijedi standardnojezični nastavak *-ama*, te nastavak *-i*, uveden prema množinskome instrumentalnom obliku imenica muškoga roda.

7. Komentar distribucije alternativnih nastavaka u množini svih triju rodova

U popisu je genitivnih realizacija imenica muškoga roda s nastavkom *-a* vidljiva tendencija prihvaćanja i drugih nečakavskih osobina s nečakavskim nastavkom. Tako su zabilježeni primjeri s proširenom osnovom *-ov-* ili *-ev-*, *bròdova*, *kràjeva*, *lištova*, dok se primjeri s nastavkom *-i* realiziraju s kratkom osnovom, *bròdi*, *kràji*.

Može se primijetiti kako se imenice ženskoga roda sa suglasničkom skupinom na kraju osnove koje uz nastavak *-ø* u genitivu množine dobivaju nepostojeće *-ā-*, *divòjāk*, *lokārād*, *smòkāv*, sve češće sklanjaju s nastavkom *-i*, *bārki*, *divòjki*, *crìkvi*, *kūrbi*, *lokārdi*, *maněštri*, *žùkvi*.

Zanimljivo je kako se uz stare lokativne čakavske nastavke najčešće javlja stari čakavski prijedlog *va*, npr. m. r. *va vřtēh*, *va hotēlēh*, s. r. *va pòljēh*, *va Sēlcēh*, ž. r. *va Grīžanah* (*va Grīžah*), *va Mērikah*, *va škātulah*, dok se uz imenice s nastavkom preuzetim iz standardnoga jezika najčešće javlja prijedlog *u*, npr. m. r. *u kàmenolomima*, *u vòt'njacima*, s. r. *u mēstima*, *u sēlima*, *u ūstima*, ž. r. *u Grīžanama*, *u tunērama*.

S novim, nečakavskim nastavkom može se javiti i nečakavski odraz starojezičnoga jata pa se javljaju primjeri u D mn. m. r. *djēlovima*, L mn. m. r. *mjesécima*, *rjēčnicima* ili u I mn. m. r. *sūsjedima*, *vjēstima*, te se uz tu novu karakteristiku može javiti i promijenjeni naglasak riječi, npr. *mjesécima* naspram očekivanog lokativnoga oblika *mìsecēh* ili *sūsjedima* naspram očekivanog instrumentalnoga oblika *susēdi*.

Nadimci i toponimi najčešće se sklanjaju sa starim čakavskim nastavcima, dok etnici često imaju i standardnojezične nastavke.

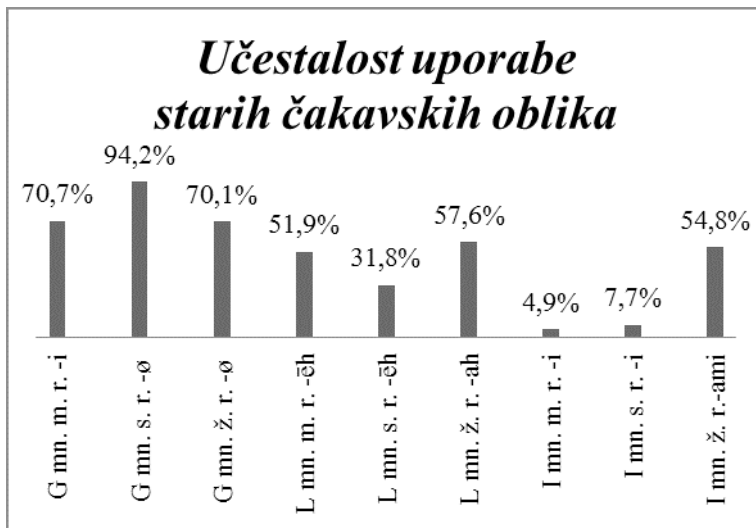
Kroz sva su tri roda u dativu, lokativu i instrumentalu množine, uz očekivane stare čakavske nastavke, prisutni sinkretizirani standardnojezični nastavci *-ima*¹⁸ (za muški i srednji rod) i *-ama* (za ženski rod).

Stari instrumentalni nastavak *-ami* za imenice ženskoga roda u množini čakavski je nastavak koji se proširio kroz sva tri roda i kroz sva tri padeža.

¹⁸ Nastavak *-ima* javlja se sustavno i u dativu, lokativu i instrumentalu nekoliko primjera imenica ženskoga roda III. sklonidbene vrste. Tako umjesto očekivanih nastavaka u D mn. *-ān*, u L mn. *-ah* i u I mn. *-i* nalazimo D mn. *glūpostima*, L mn. *glūpostima*, *rāzlikostima*, *rjēčima*, *stvārima* i I mn. *stvārima*.

8. Razine jezičnih promjena vezane za raspon pripadajućih statističkih postotaka po padežima

U grafičkome prikazu 10 donose se učestalosti uporabe starih čakavskih oblika u padežima i rodovima koji su statistički obrađeni u prethodnim poglavljima.

Grafički prikaz 10: Učestalost uporabe starih čakavskih oblika

Statistička obrada starih čakavskih oblika množinskih padeža svih triju rodova u crikveničkome govoru pokazuje sljedeće stupnjeve/razine jezične promjene:

- G mn. m. r. nove jezične promjene
- G mn. s. r. početne jezične promjene¹⁹
- G mn. ž. r. nove jezične promjene
- L mn. m. r. jezične promjene srednjega statusa
- L mn. s. r. skoro završene jezične promjene
- L mn. ž. r. jezične promjene srednjega statusa
- I mn. m. r. završene jezične promjene
- I mn. s. r. završene jezične promjene
- I mn. ž. r. jezične promjene srednjega statusa

¹⁹ Vidi str. 8 i upozorenje o očuvanju starog čakavskog oblika u G mn. srednjega roda u vrlo visokom postotku.

Statistička je obrada snimaka izvornih govornika jedne crikveničke društvene mreže pokazala kako je stari čakavski nastavak *-i* za instrumental množine imenica muškoga (ali i srednjega) roda jezična karakteristika koja polako nestaje.

Zbog vrlo maloga broja primjera imenica u dativu množine nisu se računali postotci javljanja starih čakavskih oblika. Ipak, vidljivo je kako su stari čakavski nastavci *-ōn*, *-ēn* za m. i s. r. i *-ān* za ž. r. nepostojana jezična karakteristika.

9. Usporedba dobivenih podataka dijalektološkoga usmjerenog i sociolingvističkoga vernakularnog istraživanja

Usmjerenom je dijalektološkom istraživanjem sklonidbenih oblika malog broja imenica iz 2009. godine pokazalo sljedeće rezultate:

Tablica 3: Rezultati usmjerenoga istraživanja G mn. svih triju rodova

	G mn. m. r.	G mn. s. r.	G mn. ž. r.
ZL1921 ²⁰	<i>dōlcì, mòsti, mūži</i>	<i>mēst, pōlj, Sèlāc</i>	<i>crīkāv, dlāk, fēšt, glāv, Grīžān, hāl̄j, kāl, kūt', narānāč, nōn, òbāl, palād, rôžīc, sestār, vōd, zemāl̄j</i>
NP1923	<i>dōlcì, mòsti, mūži</i>	<i>mēst, pōlj, Sèlāc</i>	<i>crīkāv, dlāk, fēsti, glāv, Grīžān, hāl̄j, kāl, kūt', narānāč, nōn, òbāl, rôžīc, sestār, vōd, zemāl̄j</i>
DD1932	<i>dōlcì, mòsti, mūži</i>	<i>mēst, pōlj, Sèlāc</i>	<i>crīkāv, divōjčīc, fēšt, glāv, Grīžān, hāl̄j, kūt', narānāč, nōn, òbāl, palād, rôžīc, sestār, vōd, zemāl̄j</i>
AR1950	<i>dōlcīh, mòsti, mūžīh</i>	<i>mèstīh, pòljīh, Sèlāc</i>	<i>crīkāv, dlāk, fēsti, glāv, Grīžān, hāl̄j, kūt', narānāci, nōn, òbāl, palād, rôžīc, sestār, vōd, zemāl̄j</i>
MZ1950	<i>dōlcì, mòsti, mūžēh</i>	<i>mèstēh, pōlj, Sèlāc</i>	<i>crīkvi, dūš, glāv, Grīžān, kūt', narānāč, nōn, rôžīc, sestār, zemāl̄j</i>

²⁰ Identifikacijska se oznaka ispitanika sastoji od inicijala i godine rođenja ispitanika.

	G mn. m. r.	G mn. s. r.	G mn. ž. r.
SCI1954	<i>dōlcì, mòsti, mūži</i>	<i>mèsti, pōlj, Sēlāc</i>	<i>crīkvi, dūš, fēšt, glāv, Grižān, hāl̃j, kūt', narānāč, nōn, palād, rôžic, sestār, zemāl̃j</i>
AD1982	<i>dōlāc, mosti, mūži</i>	<i>mèsti, pōlj, Sēlāc</i>	<i>crīkāv, dūš, glāv, Grižān, hāl̃j, kūt', narānāč, nōn, rôžic, sestār, zemāl̃j</i>
NK1988	<i>dōlcì, mòsti, mūži</i>	<i>mēst, pōlj</i>	<i>crīkvi, dlāk, fēšti, glāv/ glāvi, Grižān, hāl̃j, kāl, kūt', narānči, nōn, njīv, òbāl, palād, rôžic, sestār, vōd, zemāl̃j</i>

Usmjerenom istraživanju G mn. svih triju rodova pokazuje vrlo dobru očuvanost starih čakavskih oblika uz rijetke inovacije. Nastavak *-th* je u G mn. imenica muškoga i srednjega roda kod ispitanika AR1950 vjerojatno usvojen pod utjecajem ikavsko-ekavskoga govora s vinodolskoga područja.²¹ Sporadično se kod imenica ženskoga roda javljaju oblici s nastavkom *-i* uvedeni prema istomu obliku padeža imenica muškoga roda.

Tablica 4: Rezultati usmjerenoga istraživanja D mn. svih triju rodova

	D mn. m. r.	D mn. s. r.	D mn. ž. r.
ZL1921	<i>dōlcēn, mòstēh</i>	<i>mèstami, Sēlcēh</i>	<i>crīkvān, glāvān, Grižānah, rôžicah, zemljāmi</i>
NP1923	<i>dōlcēn, mòstēh</i>	<i>mèstami, pōljima, Sēlcēh</i>	<i>crīkvān, glāvāmi, Grižānami, rôžicah, zemljāmi</i>
DD1932	<i>dōlcēh, mòstēh</i>	<i>mèstami, pōljēh, Sēlcēh</i>	<i>Grižānah, kūt'ān, rôžicah, zemljāmi</i>
AR1950	<i>dōlcìmi, mòstima</i>	<i>mèstami, Sēlcimi</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižah/Grižanima, kūt'ami, rôžicān, zemljāmi</i>
MZ1950	<i>dōlcāmi, mòstima</i>	<i>mèstima, pōljima, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāma, Grižānama, kūt'ama, rôžicami</i>

²¹ Supruga je AR1950 porijeklom iz Grižana.

	D mn. m. r.	D mn. s. r.	D mn. ž. r.
SCI1954	<i>dōlcāmi,</i> <i>mōstami</i>	<i>městami,</i> <i>pōljami, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi,</i> <i>Grīžanami, kùtami,</i> <i>rōžicami, zemljāmi</i>
AD1982	<i>dōlcēn, mōstami</i>	<i>městima,</i> <i>pōljami, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvēh, Grīžah,</i> <i>kùtami, rōžicah, zemljāmi</i>
NK1988	<i>dōlcāmi,</i> <i>mōstami</i>	<i>městami</i>	<i>crīkvān, glāvāmi,</i> <i>Grīžanami, kùtami,</i> <i>rōžicah, zemljāmi</i>

U D mn. stari su čakavski nastavci *-ōn*, *-ēn* za m. i s. r. i *-ān* za ž. r. vrlo rijetki. Stari su čakavski nastavci muškoga i srednjega roda zamijenjeni lokativnim nastavkom *-ēh* za ta dva roda ili instrumentalnim nastavkom za imenice ženskoga roda *-ami*. Stari je čakavski nastavak ženskoga roda zamijenjen lokativnim nastavkom za imenice ženskoga roda *-ah* ili instrumentalnim nastavkom za imenice ženskoga roda *-ami*.

Tablica 5: Rezultati usmjerenoga istraživanja L mn. svih triju rodova

	L mn. m. r.	L mn. s. r.	L mn. ž. r.
ZL1921	<i>dōlcēh, mōsti,</i> <i>mūžēh</i>	<i>městi, pōljēh,</i> <i>Sēlcēh</i>	<i>crīkvami, glāvāh, Grīžah,</i> <i>kùtah, rōžicah, zemljah</i>
NP1923	<i>dōlcēh, mōsti,</i> <i>mūžēh</i>	<i>městēh, pōljēh,</i> <i>Sēlcēh</i>	<i>crīkvami, glāvāh,</i> <i>Grīžanah, kùtah, rōžicah,</i> <i>zemljah</i>
DD1932	<i>dōlcēh, mūžēh</i>	<i>městēh, pōljēh</i>	<i>crīkvah, glāvāh,</i> <i>Grīžanah, kùtah, rōžicah,</i> <i>zemljah</i>
AR1950	<i>dōlcēh, mōsti,</i> <i>mūžth</i>	<i>městami, pōljih,</i> <i>Sēlcēh</i>	<i>crīkvami, glāvāh, Grīžah,</i> <i>kùtah, rōžicah, zemljah</i>
MZ1950	<i>dōlcāmi, mōstēh,</i> <i>mūžēh/mūžami</i>	<i>městami, pōljēh,</i> <i>Sēlcēh</i>	<i>crīkvami, glāvāmi,</i> <i>Grīžah, kùtama, rōžicah,</i> <i>zemljami</i>
SCI1954	<i>dōlcāmi,</i> <i>mōstami,</i> <i>mūžami</i>	<i>městēh, pōljami,</i> <i>Sēlcēh</i>	<i>crīkvami, glāvāh/glāvāmi,</i> <i>Grīžanami, kùtami,</i> <i>zemljah</i>
AD1982	<i>dōlcāmi,</i> <i>mōstami, mūžah</i>	<i>městah, pōljah,</i> <i>Sēlcāh</i>	<i>crīkvah, Grīžah, kùtami,</i> <i>rōžicah, zemljah</i>

	L mn. m. r.	L mn. s. r.	L mn. ž. r.
NK1988	<i>dōlcāmi, mōstēh</i>	<i>mēstami, pōljēh, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāh, Grižah/ Grižanah, kùt'ah, rôžicah, zēmljami</i>

Uz stari se čakavski lokativni nastavak muškoga i srednjega roda *-ēh* sporadično javljaju instrumentalni nastavak za imenice muškoga i srednjega roda *-i* i instrumentalni nastavak za imenice ženskoga roda *-ami*. Među imenicama se ženskoga roda uz stari čakavski nastavak *-ah* sporadično javlja instrumentalni nastavak za imenice ženskoga roda *-ami*.

Tablica 6: Rezultati usmjerenoga istraživanja I mn. svih triju rodova

	I mn. m. r.	I mn. s. r.	I mn. ž. r.
ZL1921	<i>mūži, dōlcāmi</i>	<i>pōljami, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, rôžic, zemljāmi</i>
NP1923	<i>dōlcī, mōstami, mūži</i>	<i>pōljami, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, kùt'ami, rôžic, rôžicami, zemljāmi</i>
DD1932	<i>dōlcāmi, mōstami, mūži</i>	<i>pōljami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, kùt'ami, zemljāmi</i>
AR1950	<i>dōlcēh, mōstima, mūžima</i>	<i>pōljami, Sēlcima</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, kùt'ami, rôžicān/rôžic, zemljāmi</i>
MZ1950	<i>dōlcāmi, mōstima, mūžami</i>	<i>pōljami, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, kùt'ami, rôžicami, zemljāmi</i>
SCI954	<i>dōlcāmi, mōstami, mūžami</i>	<i>pōljami, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, kùt'ami, rôžic, zemljāmi</i>
AD1982	<i>dōlcāmi, mostōvami, mūžami</i>	<i>pōljami, Sēlcami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, kùt'ami, rôžicami, zemljāmi</i>
NK1988	<i>dōlcāmi, mōstami, mūžami</i>	<i>pōljami</i>	<i>crīkvami, glāvāmi, Grižanami, kùt'ami, zemljāmi</i>

Stari se čakavski instrumentalni nastavak muškoga i srednjega roda *-i* skoro sustavno zamjenjuje s instrumentalnim nastavkom za imenice ženskoga roda *-ami*. Imenice se ženskoga roda sustavno javljaju sa starim čakavskim nastavkom *-ami* (osim imenice *rôžica* koja se javlja u svome množinskome genitivnome obliku).

Približno isti podatci dobiveni su iz sociolingvističkoga vernakularnog istraživanja. Ipak, u vernakularnome su se istraživanju u većem postotku javljali standardnojezični nastavci.

10. Zaključak

Uz stare su relacijske morfeme zabilježeni čakavski nastavci uvedeni ujednačavanjem prema ostalim padežima te inovativni nastavci preuzeti iz standardnoga jezika. Sve se varijacije nastavaka mogu ponekad pronaći kod istoga govornika u kratkome govornom iskazu.

Analiza je podataka iz dijalektološkoga usmjerenog i sociolingvističkoga vernakularnog istraživanja dala vrlo slične rezultate. Obrada je snimaka izvornih govornika jedne crikveničke društvene mreže pokazala kako su stari čakavski nastavci u dativu množine *-ōn*, *-ēn* i instrumentalu množine imenica muškoga i srednjega roda *-i* jezične karakteristike koje polako nestaju. Stari se nastavci skoro sustavno zamjenjuju s instrumentalnim nastavkom za imenice ženskoga roda *-ami*.

Jedan od mogućih razloga velikom broju varijacija, uz svjesno arhaiziranje aktualnoga govora²², može biti i jezična nesigurnost (eng. *linguistic insecurity*). Razlozi jezične nesigurnosti leže u (pogrešnome) poimanju manje ili više prestižnih dijalekata, s jedne strane, i pretjeranoj ideji o ispravnosti u jeziku, s druge strane. Zbog jezične nesigurnosti pojedinci čak i u srednjoj i starijoj dobi, usvajaju određene jezične karakteristike za koje misle da su "točnije", "pravilnije", "bolje" od njihovih (Labov 1972: 117). Jezična se nesigurnost najbolje očituje uz zbirne imenice i imenice koje su *pluralia tantum* zbog koje se kod govornika mogu u kratkome govornom izrazu zabilježiti skoro sve alternacije množinskih padeža. Tako su u instrumentalu za imenicu *vrâta* uz *vrâti*, zabilježeni oblici *vrâtih*, *vrâteh*, *vrâtami* i *vrâtima*, a za imenicu *ljûdi* – *ljûdima*, *ljûdmi*, *ljûdemi*, *ljûdēn*, *ljûdami*.

²² U nekih je govornika, koji su bili ispitivani u istraživanju crikveničkoga govora, često svjesno arhaiziranje aktualnoga govora što pretpostavlja da se "zamjenjuju elementi koji postoje kao varijable, i to tako da se bira varijanta koja se osjeća starijom (bez obzira na to da li je to uvijek uistinu tako), iako je možda u današnjoj aktivnoj porabi rijetka ili se sasvim izgubila u konkurenciji druge mjesne varijante ili varijante iz drugih govora, pa postoji tek u pasivnoj kompetenciji određenog sloja govornika" (Kalogjera 1992: 129). Svjesno se arhaiziranje očituje u nesustavnoj uporabi bilo kojih starih množinskih nastavaka bez obzira na rod, primjerice L mn. ž. r. na *tunêrêh*, L mn. m. r. po *takujînh* ili I mn. ž. r. s *têmi lokârdi*.

Jezične su promjene stalni procesi koji ne moraju rezultirati potpunim nestankom određene karakteristike već se jezične promjene mogu konstantno odvijati u postojećem sustavu. Statistička nas analiza upozorava na koje jezične karakteristike treba obratiti pažnju pri sljedećem istraživanju, na taj način možemo pratiti njihov daljnji razvoj, a ukoliko se potakne na slična kvantitativna ispitivanja varijabilnih čakavskih karakteristika, ovakve nam analize mogu omogućiti uspoređivanje sa sličnim pojavama u drugim čakavskim idiomima.

Literatura

- BAŠIĆ, MARTINA 2012. *Kvantitativna sociolingvistička analiza crikveničkoga govora* (doktorska disertacija u rukopisu), Filozofski fakultet u Zagrebu.
- FINKA, BOŽIDAR 1979. O novim tendencijama i pojavama u čakavskom narječju. *Filologija* 9, 145–148.
- KALOGJERA, DAMIR 1992. “Arhaizacija” dijalektalnog teksta. *Suvremena lingvistika* 19/34, 127–132.
- KAPOVIĆ, MATE 2004. Jezični utjecaj velikih gradova. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 30, 97–105.
- LABOV, WILLIAM 1972. *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- LABOV, WILLIAM 2001. *Principles of linguistic change: Social factors*. Malden – Oxford: Blackwell Publishers.
- LISAC, JOSIP 2009. *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Golden marketing – Tehnička knjiga.
- LUKEŽIĆ, IVA 1996. *Trsatsko-bakarska i crikvenička čakavština*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- MILROY, LESLEY²1987. *Language and Social Networks*. Oxford: Basil Blackwell.
- TRASK, ROBERT L. 2005. *Temeljni lingvistički pojmovi*. Zagreb: Školska knjiga.
- VRANIĆ, SILVANA 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
- WEINREICH, URIEL – WILLIAM LABOV – MARVIN HERZOG 1968. *Empirical foundations for a theory of language change. Directions for historical linguistics: A Symposium* [ur. W. Lehmann, Y. Malkiel]. Austin: University of Texas Press, 97–195.

Innovations and levelling in some plural forms of nouns in the local vernacular of Crikvenica

Summary

In this paper, the main innovations and levelling in some plural forms of nouns in the local vernacular of Crikvenica have been described. The old dialect endings in the plural dative form *-ōn*, *-ēn* and the plural instrumental form of masculine and neuter nouns *-i* are slowly disappearing. The old endings are replaced with old dialect ending for plural instrumental form of feminine nouns *-ami*.

Ključne riječi: čakavsko narječje, crikvenički idiom, množinski oblici imenica, varijacijska sociolingvistika

Key words: čakavian dialect group, local vernacular of Crikvenica, plural forms of nouns, variational sociolinguistics

